

Stikstof in de bodem

5 maart 2021 – 10:00 – 11:30

Doora Millenaar (kernteam PBB) opent de online bijeenkomst. Sophie Moinier (dagvoorzitter), introduceert spreker Jan Willem Erisman (hoogleraar stikstofstudies).

Jan Willem Erisman – over stikstof in Nederland

De eerste spreker is professor Jan Willem Erisman van de Universiteit Leiden, tevens één van de ambassadeur van Bewust Bodemgebruik. Hij gaat in op de historie van de stikstofproblematiek rondom de bodem. Allereerst vertelt hij over de depositie van stikstof in relatie tot de wet Natura 2000. In Nederland is het probleem van stikstof de grootste intensiteit van de uitstoot door onder andere landbouw. Ook vertelt Jan Willem over de verdeling van stikstof in Europa: Nederland is een absolute hotspot. De effecten van stikstof op de natuur, vertelt Jan Willem, bestaat uit: een verlies van biodiverse groei en korstmossen, en het ontstaan van een-soortig grasland en algenbloei.

Jan Willem benadrukt dat de spoedwet van het terugdringen van de snelheid op rijkswegen naar 100 km heeft ruimte gemaakt voor woningbouw, maar dat geldt maar voor één jaar. Dat is kopen van tijd, want over een jaar is er weer zo'n maatregel nodig. Het is dus van belang dat er een effectief, en vooral gebiedsgericht stikstofbeleid komt. Daarvoor gebruikt hij een manier om uit te rekenen op welke plekken je het beste de maatregelen kunt nemen, door te kijken naar hoeveel effect bepaalde plekken hebben op de Natura 2000 gebieden op nationaal niveau. Volgens Jan Willem zijn er een aantal belangrijke ingrediënten voor een effectief beleid:

- Geef perspectief: biedt lange termijn duidelijkheid door coherent beleid.
- Maak onderscheid tussen NOx (technologisch probleem, vergt een technologische oplossing) en NH3 (ecologisch probleem, moet los worden gezien van het stikstofoxide beleid).
- Neem reactief stikstofbron weg: fossiele brandstoffen en kunstmest.
- Ontwikkel gebiedsgericht beleid, combineer meerdere opgaven (stikstof, water, klimaat, woningbouw, energie) in één aanpak.
- Lange-termijn uitvoeringskracht, stimulering en monitoring.
- Faciliteer de transitie met stikstoffonds.
- Zet in op buitenlands beleid.

Reactie

Geert Butz (Gemeente Ede en Mineral Valley) – landbouw heb je nodig om de transitie in goede banen te leiden. Wat zorgelijk is, is dat het bij de nodige gebiedsgerichte aanpak vooral aankomt op een select aantal kleine gemeenten: hebben zij de capaciteit wel om dit goed aan te pakken?

Jasper Lackin (Provincie Overijssel) – provincie is met gebiedsprocessen bezig, maar complexiteit is vrij groot. Zijn ook op zoek naar sociale effecten om deze problematiek aan te pakken.

Peter Sloot (Verrijkende Landbouw) – Hebben vanuit Verrijkende Landbouw gebiedsaanpak ontwikkeld met een beleidsaanpak waarin we bottom-up en top-down combineren.

Vraag: Hoe vlieg je dit nou aan vanuit een lokale overheid?

- Jan Willem Erisman: het is nodig dat er vanuit het Rijk duidelijke doelen moet vertalen, zodat de gemeenten dit niet zelf hoeven te kaderen. Je hebt veel uitvoeringscapaciteit nodig, stakeholder bijeenkomsten, en burgerplatforms.
- Peter Sloot: kennis is een heel belangrijke: er -kunnen bijvoorbeeld afspraken worden gemaakt met buurgemeenten.

Discussie

Na de presentatie en vragen vanuit het publiek is iedereen uiteen gegaan in aparte groepen, willekeurig ingedeeld. Hierbij kregen ze de volgende vraag: 'De Minister van Ruimtelijke Ordening vraagt u om advies inzake stikstofproblematiek. Welke land- en bodemmaatregelen zou u de minister adviseren? Hiervan is er na 20 minuten te hebben gediscussieerd teruggekoppeld door Renée Zijlstra (mede-organisator bijeenkomst, Verrijkende Landbouw) met behulp van een mentimeter.

De belangrijkste conclusie was dat de deelnemers aangeven dat een lange termijn gebiedsbenadering nodig is, waarin meerdere opgaven tegelijk worden opgepakt. Zowel ten aanzien van ruimte-indeling als aanpak van problemen in de fysieke leefomgeving door klimaatverandering, bodemdaling, verzilting, verdroging etc. Verder wordt het werken met eco-diensten geopperd, waarbij boeren en andere landgebruikers worden betaald voor het actief terugdringen van stikstof, CO2 etc.

Go to www.menti.com and use the code 9903 8589

De minister van Ruimtelijke Ordening vraagt u om advies inzake stikstofproblematiek. Welke land- en bodemmaatregelen zou u de minister adviseren?

Room 6. Hier zitten vooral bodemadviseurs. Er zal een lange termijn visie moeten komen met daarin duidelijke financiële afspraken. Als Nederlandse maatschappij moeten we wellicht de landbouwproducten focussen op het enkel bedienen van Nederland.

bij de bodem komt veel bij elkaar (lucht, land, water) dus slim om daar op in te zetten. daarbij is organisatie wel van belang!! kunnen we integraal en lange termijn denken?

Gebiedsgericht werken vanuit de integrale gedachte. Aandacht voor maatwerk en werken met ecodiensten

Instellen van regiodeals waarbij geld vanuit Europa kan worden opgehaald. Partijen overheid, landbouw, natuur, etc.

Duidelijke keuzes maken voor de ruimteverdeling wonen, bedrijven, landbouw en natuur. Voor de bodem meer kringlooplandbouw en de mens